

SUOMEN LUONTOPANEELIN LAUSUNTO KOSKIEN VALTIONEUVOSTON SELONTEKOA KANSALLISESTA ILMASTONMUUTOKSEEN SOPEUTUMISSUUNNITELMASTA VUOTEEN 2030 HYVINVOINTIA JA TURVALLISUUTTA MUUTTUVASSA ILMASTOSSA (VNS 15/2022 VP)

Suomen Luontopaneelin kiittää lausuntopyynnöstä koskien valtioneuvoston selontekoa kansallisesta ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmasta vuoteen 2030 (KISS2030). Luontopaneeli laati laajan lausunnon koskien KISS:n aiempaa lausunnoilla ollutta versiota emmekä toista tässä lausunnossa keskeisiä huomioita. Useita Luontopaneelin ehdotuksia on otettu suunnitelman uudessa versiossa huomioon, mistä kiitämme valmistelijoita. Kiitämme myös, että suunnitelmaan on lisätty toimenpiteiden ympäristövaikutuksia tarkasteleva osio. Tässä lausunnossa tuomme esiin vain muutaman kriittisen huomion, joihin toivoisimme vielä kiinnitettävän huomiota suunnitelman viimeistelyssä, etenkin luonnon monimuotoisuuden turvaamisen näkökulmasta.

On hyvä, että KISS:n uudessa versiossa on kytketty paremmin yhteen luonnon monimuotoisuutta ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä ja hoitoa koskeva osiot. Talousmetsien hoitoa koskeviin toimenpiteisiin on myös tuotu mukaan hieman selkeämmin toimia luonnon monimuotoisuuden tukemiseksi. Myös lisäresursoinnin tarve on huomioitu useissa luonnon monimuotoisuutta sekä uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä ja hoitoa koskevissa toimenpiteissä.

Metsien käytön ja hoidon osalta KISS ei sisällä varsinaisesti omia toimenpiteitä, vaan viittaa mm. Metsästrategiaan ja Metsätalouden kannustejärjestelmään (METKA), joiden katsotaan ohjaavan metsätalouden sopeutumiseen ilmastonmuutokseen. Luontopaneeli katsoo, etteivät Metsästrategian ja METKA:n toimenpiteet ja kannusteet ole riittäviä talousmetsien hoidon muuttamiseksi metsäluontoa ja hiilensidontaa merkittävästi paremmin turvaaviksi tai metsäalan uudistumiseksi ja sopeutumiseksi muuttuvaan toimintaympäristöön. Sekä Metsästrategia että METKA vaikuttavat ohjaavan joistain tarpeellisista uudistuksista huolimatta pitkälti nykyisen kaltaiseen ja kasvavaan metsienkäyttöön, minkä seurauksena tunnistetut metsienkäyttöä koskevat ristiriidat uhkaavat säilyä. Luontopaneeli peräänkuuluttaa tarvetta syvälliseen strategiseen keskusteluun siitä, mihin rajallisia luonnonvaroja todella tarvitsemme ja millaista kulutusta haluamme investoinneilla tukea – myös KISS voisi hyvin osallistua tähän keskusteluun.

Luontopaneeli katsoo, että KISS:n tulisi sisältää edelleen esitettyä selkeämpiä toimia metsien resilienssin kasvattamiseksi luonnon monimuotoisuuden avulla. Esimerkiksi monet tuhoriskit kuten tuulituhot ovat korkeammat tasaikäis- kuin eri-ikäisrakenteisessa metsässä. Eri puulajeja kasvavat sekametsät sekä lisäävät talousmetsien monimuotoisuutta että parantavat metsien resilienssiä tuholaisia vastaan ja suunnitelmassa olisi perusteltua tavoitella myös sekametsien määrän kasvattamista. Monimuotoisuuden vaikutus metsien terveydentilaan on yleisesti parantava: monimuotoinen eli monilajinen, rakenteellisesti monimuotoinen metsä

on useimmiten paremmin turvassa kuivuusriskeiltä ja myrskyiltä sekä kasvitaudeilta ja tuholaisilta.

Luontopaneeli kehottaa edelleen lisäämään metsäojitettujen soiden ennallistamisen yhdeksi kuivuusriskejä vähentävistä toimenpiteistä. Metsäojien vähentäminen ennallistamalla vähentää kuivuusriskiä, kun maaperä pysyy kosteampana, ja samalla luonnon monimuotoisuusedut ovat moninaiset.

Metsät ovat Suomen keskeisin uusiutuva luonnonvara ja niiden käytön kestävyys tarkoittaa hiilinielujen ja -varastojen turvaamista ja kasvattamista sekä hakkuutasojen kriittistä tarkastelua. Valinnat, joita tehdään koskien metsien käyttöä ja hoitoa, ovat hyvin oleellisia niin ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja metsäluonnon kannalta, kuin myös vihreän siirtymän vaatiman koko yhteiskunnan sopeutumisen kannalta. Vaikka ilmastonmuutoksen hillintäpolitiikan aiheuttamiin seurauksiin sopeutuminen on päätetty jättää KISS:n ulkopuolelle, tulisi erilaisten hakkuutasojen ja metsänkäyttötapojen seurauksia avata osana uusiutuvien luonnonvarojen käyttöä ja hoitoa koskevaa osiota sekä suunnitelman taustoittavassa osiossa ”Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit”.

Toimenpiteessä 11.5, ”Parannetaan eri hallinnonalojen luonnon monimuotoisuutta koskevien sopeutumistoimenpiteiden politiikkajohdonmukaisuutta”, ei mainita lisäresursoinnin tarvetta. Luonnon monimuotoisuutta koskevien sopeutustoimenpiteiden tulisi olla vahvasti mukana kaikkien hallinnonalojen työssä. Luontopaneeli katsoo, että tämä toimenpide saattaisi vaatia työtä normaalin virkatyön lisäksi. Koska esimerkiksi hallinnonalojen taloutta ja elinkeinoja koskevat tavoitteet eivät ole aina itsestään selvästi ja helposti yhteensovittavissa luonnon monimuotoisuutta ja ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevien tavoitteiden kanssa, tulee tätä toimenpidettä tarkastella huolellisesti ja sen toteutumiseen tulee varata tarvittavat resurssit ja asiantuntijuus. Ympäristöministeriö on tilannut selvityksen luontolaista, joka voisi Luontopaneelin mielestä olla tarpeellinen ”kattolaki”, joka toimisi ilmastolain tapaan kehikkona eri hallinnonaloja yhdistävälle luontopolitiikalle.

On hyvä, että suunnitelmaan on lisätty järjestökentän ja yksityisen sektorin vuorovaikutuksen kehittämiseen tähtäävä toimenpide (23.4) ja että vuorovaikutteisuutta sidosryhmien kanssa on vahvistettu KISS:n viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman sisältävässä toimenpiteessä (23.1). Luontopaneeli katsoo, että ilmastonmuutosta, siihen sopeutumista sekä luontokatoa yhdessä käsittelevä kansalaisille suunnattu informaatiokampanja olisi tarpeellinen ja KISS:n viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman avulla voitaisiin kenties laittaa tällaista alulle (mallia voisi ottaa esim. energiankulutuksen hillintään tähtäävästä ”Astetta alemmas” -kampanjasta).

Luontopaneeli pitää tärkeänä, että suunnitelmassa on tunnistettu lisävalmistelua edellyttävä osaamisen kehittämiseen tähtäävä toimenpide. Kasvatuksen ja koulutuksen merkitystä ei ole toistaiseksi huomioitu suunnitelman viestintää ja vuorovaikutusta käsittelevässä osiossa ja on tärkeää, että tähän syvennyttään jatkovalmistelussa.

Luontopaneeli pitää kriittisenä, että toimenpideohjelmaa laadittaessa tarkennetaan edelleen suunnitelmaan liittyvää seurantaa ja mittareita. Luonnon monimuotoisuutta seuraavista mittareista puuttuu vielä seurantamittari, joka tarkastelisi ilmastonmuutoksen vaikutuksia luonnon monimuotoisuuteen. Tällainen voisi olla esimerkiksi ”Community Temperature Index”, jollainen on laskettu mm. suomalaisesta lintu- ja päiväperhosaineistosta ja joka on

ollut jo jonkin aikaa käytössä (mm. Devictor ym. 2012 ja Lehikoinen ym. 2021). Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) SYLI-projekti toteuttaa lintu- ja päiväperhosindikaattoreiden laskemisen automaattisesti seuranta-aineistosta. Toinen luonnon monimuotoisuuden ilmastonmuutosindikaattori voisi olla keväistä fenologiaa kuvaava indikaattori kuten muuttolintujen saapumisen ajankohta (Lehikoinen ym. 2019) tai kasvillisuuden kasvun alkaminen. Jälkimmäisessä on useita seurantoja ja niitä voidaan kehittää myös kaukokartoitusmenetelmillä.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Jaana Bäck, Liisa Kulmala, Ilona Laine, Elina Oksanen ja Outi Silfverberg.

Viitattu kirjallisuus:

- Devictor V., van Swaay C., Brereton T., Brotons L., Chamberlain D., Heliölä J., Herrando S., Julliard R., Kuussaari M., Lindström Å., Reif J., Roy D. B., Schweiger O., Settele J., Stefanescu C., Van Strien A., Van Turnhout C., Vermouzek Z., Wallis de Vries M., Wynhoff I., Jiguet F. 2012. Differences in the climatic debts of birds and butterflies at a continental scale. *Nature Climate Change* 2: 638–639.
- Lehikoinen A., Lindén A., Karlsson M., Andersson A., Crewe T. L., Dunn E. H., Gregory G., Karlsson L., Kristiansen V., Mackenzie S., Newman S., Røer J. E., Sharpe C., Sokolov L. V., Steinholtz Å., Stervander M., Priestley L. T., Tirri I.-S., Tjørnløv R. S. 2019. Phenology of the avian spring migratory passage in Europe and North America: asymmetric advancement in time and increase in duration. *Ecological Indicators* 101: 985–991.
- Lehikoinen A., Lindström Å., Santangeli A., Sirkiä P., Brotons L., Devictor V., Elts J., Foppen R. P. B., Heldberg H., Herrando S., Herremans M., Hudson M.-A., Jiguet F., Johnston A., Lorrilliere R., Michel N. L., Moshøj C., Nellis R., Paquet J.-Y., Smith A. C., Szép T. & van Turnhout C. 2021. Wintering bird communities are tracking climate change faster than breeding communities. *Journal of Animal Ecology* 90: 1085–1095.